

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E GEÇİŞ SÜRECİNDE BİR MODERNLEŞME AKTÖRÜ: SAFİYE HÜSEYİN ELBİ'NİN SİYASİ KARIYERİ VE KADIN HAKLARI MÜCADELESİNE KATKILARI (1930-1946)

A MODERNIZATION ACTOR IN THE TRANSITION FROM OTTOMAN
EMPIRE TO REPUBLIC: ANALYZING SAFİYE HÜSEYİN ELBİ'S POLITICAL
CAREER AND CONTRIBUTIONS TO WOMEN'S RIGHTS MOVEMENT
(1930-1946)

Zeynep Banu DALAMAN*

Geliş Tarihi/Received:08.04.2025

Kabul Tarihi/Accepted:11.06.2025

DALAMAN, Zeynep Banu, (2025), "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde Bir Modernleşme Aktörü: Safiye Hüseyin Elbi'nin Siyasî Kariyeri Ve Kadın Hakları Mücadelesine Katkıları (1930-1946)", Belgî Dergisi, S.30, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2025/II, ss. 51-74.

Öz

Bu çalışma, Türk kadın hakları hareketinin öncü isimlerinden biri olan Safiye Hüseyin Elbi'nin siyasi kariyerini ve toplumsal mücadelesini derinlemesine incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, hem bir savaş kahramanı hem de modern Türk hemşirelik mesleğinin temel taşlarından biri olan Elbi'nin siyasi faaliyetlerini, kadın-erkek eşitliği mücadelesindeki öncü rolünü ve toplumsal dönüşüme katkılarını, dönemin karmaşık sosyal, siyasi ve kültürel dinamikleri çerçevesinde detaylı bir şekilde analiz etmektir. Çalışmanın kapsamı, 1930 yılında kadınlara belediye meclislerine seçilme hakkının tanınmasının ardından Elbi'nin Kadıköy'den İstanbul Belediye Meclisi üyeliğine seçilmesiyle başlayan siyasi kariyerini, çeşitli sivil toplum kuruluşlarındaki özverili faaliyetlerini ve 1935-1946 yılları arasındaki önemli milletvekilliği adaylık süreçlerini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Araştırmanın metodolojik çerçevesi, dönemin resmi arşiv belgelerinin titiz bir incelemesini, günlük basın kayıtlarının sistematik analizini ve Elbi ailesinin yaşayan üyelerinin değerli tanıklıklarını kapsamlı bir şekilde bir araya getirmektedir. Makalede hem kronolojik hem de tematik bir yaklaşım benimsenerek, konunun çok boyutlu analizi hedeflenmektedir. Giriş bölümünde Safiye Hüseyin Hanım'ın köklü ve saygın ailesi, zengin sosyal hayatı ve özellikle Balkan Savaşları sırasında, Çanakkale cephesinde gösterdiği olağanüstü fedakarlık ve kritik rolü ele alınmaktadır. Ardından, Elbi'nin ilk kadın belediye meclis üyelerinden biri olarak gerçekleştirdiği faaliyetleri, Türk Kadınlar Birliği'ndeki çalışmaları ve milletvekilliği adaylık süreçlerindeki deneyimleri derinlemesine incelenmektedir. Çalışmanın kapsamlı sonuç bölümü, Elbi'nin siyasi mirasının günümüz kadın-erkek eşitliği tartışmalarına olan derin ve kalıcı katkısını çok yönlü bir perspektiften değerlendirmektedir. Bu detaylı araştırma, Elbi'nin deneyimlerinden erken Cumhuriyet döneminde kadın siyasetçilerin karşılaştığı kurumsal ve toplumsal zorlukları, fırsatları ve kayda değer başarıları çarpıcı bir şekilde yansıttığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, dönemin dinamik kadın hakları hareketinin Kemalist modernleşme projesiyle olan çok katmanlı ve karmaşık ilişkisini tüm boyutlarıyla gözler önüne sermektedir.

*Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul, Sosyoloji Bölümü (İng.), banudalaman@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0002-6691-0782>).

Anahtar Kelimeler: *Kemalist modernleşme, Kadınların Siyasi Hakları, Türk Kadınlar Birliği, Belediye Meclisi, Safiye Hüseyin Elbi.*

Abstract

This study examines the political career and social struggle of Safiye Hüseyin Elbi, one of the pioneering figures in the Turkish women's rights movement. The primary objective of this research is to analyze Elbi's political activities, her pioneering role in the gender equality movement, and her contributions to social transformation within the complex social, political, and cultural dynamics of the period. Elbi was both a war hero and a foundational figure in modern Turkish nursing. The scope encompasses her political career, beginning with her election to the Istanbul Municipal Council from Kadıköy following women's right to be elected to municipal councils in 1930, her dedicated work in various civil society organizations, and her significant parliamentary candidacy processes between 1935-1946. The methodological framework comprehensively combines meticulous examination of official archival documents from the period, systematic analysis of daily press records, and valuable testimonies from living members of the Elbi family. The article adopts both chronological and thematic approaches to achieve a multidimensional analysis. The introduction explores Safiye Hüseyin's distinguished family background, rich social life, and particularly her extraordinary sacrifice and critical role during the Balkan Wars and at the Gallipoli front. Subsequently, the study thoroughly examines her activities as one of the first female municipal council members, her work in the Turkish Women's Union, and her experiences during parliamentary candidacy processes. The comprehensive conclusion evaluates the profound and lasting contribution of Elbi's political legacy to contemporary gender equality discussions from a multifaceted perspective. This detailed research demonstrates how Elbi's experiences vividly reflect the institutional and social challenges, opportunities, and notable achievements faced by female politicians in the early Republican period. Additionally, it thoroughly reveals the multilayered and complex relationship between the period's dynamic women's rights movement and the Kemalist modernization project.

Keywords: *Kemalist Modernization, Women's Political Rights, Turkish Women's Union, Municipal Council, Safiye Hüseyin Elbi.*

Giriş

Yirminci yüzyılın başlangıcından itibaren, modern Türkiye'nin kuruluşu ve çeşitli toplumsal değişimler, Türk kadınlarının sosyal ve siyasi hayatta daha aktif bir rol almasını sağlamıştır. Bu süreçte, kadın haklarının savunucuları arasında yer alan Safiye Hüseyin Elbi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında kadın hakları hareketine önemli bir katkı sağlamış bir figürdür. Nezihe Muhiddin, *Türk Kadını* kitabında Safiye Hüseyin Elbi'den sitayişle bahsetmektedir:

"Türk kadını milli ödevini çok yüksek bir fedakarlıkla yapmaya koştu. Yurdun en kibar, en seçkin kadınları yaralı askerlere elleri ile bakmak için hastanelerde hasta bakıcı oldular. Bu arada değerli hemşire safiye Hüseyin hanımefendiye an başta hatırlamak borcumdur!"¹

Son yıllarda, kadın tarihi yazımı ve savaş tarihi çalışmalarında köklü bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişim, özellikle kadınların savaş dönemlerindeki rollerini ve katkılarını merkeze alan araştırmaların artmasıyla kendini göstermektedir. Erkek odaklı geleneksel tarih yazımının ötesine geçen bu yaklaşım, kadınların savaş dönemlerindeki yaşamışlıklarını, mücadelelerini ve başarılarını gün yüzüne çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, 1915 Çanakkale Savaşı'nın toplumsal boyutunu incelerken, kadın kahramanların görünürlüğü ve etkileri büyük önem taşımaktadır. Araştırmalarda, savaş dönemlerinde kadınların üstlendikleri görevlerin çok yönlü bir incelemesi yapılmaktadır. Bu görevler, cephe gerisindeki destek hizmetlerinden, doğrudan savaş alanlarındaki görevlere kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu çerçevede, Çanakkale Savaşı'nın en önemli isimlerinden biri olan Safiye Hüseyin'in yaşam öyküsü, dönemin toplumsal yapısını ve kadınların değişen rollerini anlamak açısından önemli bir örnek sunmaktadır. Elbi'nin savaş yıllarındaki kahramanlıklarını ve hemşirelik mesleğine katkılarını içeren birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yenileşme sürecinde, Balkan Savaşları (1912-1913) sırasında gönüllü hasta bakıcı olarak hizmet veren Safiye Hüseyin Hanım, hemşirelik mesleğinin gelişmesinde öncü bir rol üstlenmiştir. Kendisinin bu alandaki başarısının arkasında, ilerici bir aile yapısının desteği ve çok yönlü bir eğitim altyapısı bulunmaktadır. Ailesi tarafından sağlanan kapsamlı eğitim olanakları, birden fazla yabancı dil öğrenmesini sağlamış ve uluslararası alanda etkin bir isim olarak yer almasının önünü açmıştır.

Safiye Hüseyin'in mesleki gelişiminde, Florence Nightingale gibi uluslararası bir örnek kişinin varlığı, kendisinin meslek kimliğinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. II. Meşrutiyet Dönemi'nin özgürlükçü politikaları ve kadınların toplumsal yaşama katılımını destekleyen yenilikçi yaklaşımı, Safiye Hüseyin Hanım için uygun bir ortam hazırlamıştır. Bu elverişli dönemde Safiye Hanım, mesleki sorumluluklarının ötesine geçerek, gerektiğinde hayatını tehlikeye atmak pahasına bir savaş kahramanı olarak tarihte yerini almıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından, 1925 yılında bir hemşirelik okulu kurarak kurumsal bir yapılanmaya öncülük eden Safiye Hanım, eğitimci olarak çalışmalarını sürdürmüş ve başta Kızılay Derneği olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşlarında gönüllü çalışmalarda bulunmuştur.² Hemşirelik mesleğinin standartlaşması ve sağlık politikalarının çağdaşlaşması konusunda, yurt içi ve yurt dışı platformlarda etkin rol üstlenerek, mesleğin kurumsallaşmasına ve gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır.

¹ Nezihe Muhiddin (1931). *Türk Kadını*. İstanbul Numune Matbaası, s. 11.

² Ronen Segev (2024). "The late Ottoman era and its legacy for nursing in Turkey", *Turkish Studies* 25.2, s. 360.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kadınların siyasi haklarını kazanma sürecinde etkin rol alan Safiye Hanım, 1930 yılında yürürlüğe giren Belediyeler Kanunu ile tanınan seçme ve seçilme hakkı kapsamında, Kadıköy Belediye Meclisi üyeliğine seçilmiştir.³ Sonraki dönemlerde de siyasi çalışmalarını sürdüren Safiye Hanım, sivil toplum kuruluşlarındaki çalışmalarıyla kadın-erkek eşitliği mücadelesine katkı sağlamaya devam etmiştir.

Bu araştırma, tarihsel inceleme ve yaşam öyküsü araştırması yöntemlerini kullanarak, Safiye Hüseyin Elbi'nin siyasi yaşamını derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, kendisinin düşünsel ve mesleki gelişiminde etkili olan ailesel etkenler ve erken dönem deneyimleri ele alınacaktır. Sonraki bölümlerde, Kurtuluş Savaşı sonrasında hemşirelik alanında kazandığı saygınlığın, siyasi kariyerine ve kadın hareketine olan yansımaları incelenecektir. Araştırmanın temel sorunsalı, bir savaş kahramanı ve hemşirelik mesleğinin öncü ismi olan Safiye Hüseyin'in siyasetteki kariyerini ve kadın-erkek eşitliği mücadelesindeki rolünü, dönemin toplumsal ve siyasi koşulları çerçevesinde değerlendirmektir. Bu amaçla, dönem gazeteleri, resmi belgeler ve kişisel arşiv materyalleri de ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

A - Safiye Hüseyin Elbi'nin Ailesi ve Sosyal Yaşam

1882 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Safiye Hüseyin Elbi'nin babası, Tersane-i Âmire başmühendisliğinden emekli olan Deniz Kuvvetleri Amiralî (Bahriye Feriki) Ahmet Besim Paşa'dır. Denizci bir ailenin mensubu olan Ahmet Besim Paşa, İngilizceye olan hakimiyeti nedeniyle “*İngiliz Ahmet Paşa*” olarak tanınmıştır. Annesi Firdevs Hanım, İngiliz soylu Hannah Milward (Safiye) ile sonradan Müslüman olup Hasan adını alan makine uzmanı Andrew Castell'in evliliğinden dünyaya gelmiştir. Ailenin son iki çocuğundan biri olan Firdevs Hanım, aile Müslüman olduktan sonra doğduğu için İngilizce isim almamıştır. Aile içinde kendisine “Büyükanne” anlamına gelen “Granny” denilmektedir.⁴

Safiye Hüseyin Elbi'nin aile arşivinde; küçük notlardan yılbaşı kartlarına, özel mektuplardan davetiyelere kadar pek çok belge özenle saklanmıştır. Her gittikleri yerden kart gönderme geleneğinin denizci olan babasından geldiği düşünülmektedir. Sürekli deniz seferinde olan babasının yanı sıra, yurtdışında eğitim gören kardeşleri Şükrü, İskender, Harun ve Nesime'nin de birbirleriyle yazıştıkları çok sayıda kartpostal bulunmaktadır. Bu yazışmalarda Safiye Hanım'a aile içinde “Safi” diye seslenildiği ve Fransızca yazımıyla “Saphie” adının kullanıldığı görülmektedir.⁵

Safiye Hüseyin Elbi'nin yaşamı, toplumsal ve kültürel açıdan incelendiğinde, hemşirelik mesleği ile sosyal yaşamın iç içe geçtiği zengin bir öykü ortaya çıkmaktadır. Arşiv belgeleri, Safiye Hanım'ın oldukça hareketli bir sosyal yaşamı olduğunu ve eşi Hüseyin Elbi'nin görevleri nedeniyle Londra'da uzun süreler geçirdiğini göstermektedir. Bu durum, onun hem mesleki hem de sosyal ve kültürel yaşamının ne denli çeşitli ve zengin olduğunu kanıtlamaktadır.

³ Aslı Davaz (2014). *Eşitsiz kız kardeşlik: Uluslararası ve Ortadoğu kadın hareketleri, 1935 Kongresi ve Türk Kadın Birliği*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 455.

⁴ Emre Dölen (23 Mayıs 2023). Harun Ülman Yazısına Yorum. Erişim Tarihi 10.5.2024: <https://fenerbahcetarihi.org/2022/12/harun-ulman/>

⁵ Zeynep Banu Dalaman, İlknur Bektaş (2024). Safiye Hüseyin Elbi: Kadın Hakları ve Sosyal Girişimcilikte Öncü Bir Figür. Z.B. Dalaman & G. Ak (Eds). *Sınırları Aşanlar: Osmanlı İmparatorluğu ve Erken Türkiye Cumhuriyeti'nin Öncü Kadınları* içinde. İstanbul: ATİ Yayınları, s. 158.

Safiye Hüseyin'in Hüseyin Bey ile evliliğinden iki çocuğu olmuştur: 21 Mayıs 1902 doğumlu kızı Fatma Nihat ve 27 Aralık 1903 doğumlu oğlu Tarık.⁶ Kızı Fatma Nihat'a aile içinde "Ninie" adıyla hitap edilmıştır. Fatma Nihat, İngiliz Kız Lisesi'nde eğitimini tamamladıktan sonra güzel sanatlar eğitimi almış ve hiç evlenmemiştir. Oğlu Tarık ise Robert Kolej'den mezun olduktan sonra Amerika'daki Purdue Üniversitesi'nde inşaat mühendisliği eğitimi görmüş, İffet Hanım ile evlenmiş, ancak çocukları olmamıştır. Safiye Hüseyin Elbi'nin mezarı, Zincirlikuyu Mezarlığı'nda oğlu Tarık ve gelini İffet Elbi'nin mezarlarının yanındadır.

Safiye Hanım'ın üst sınıf yaşam tarzını gösteren önemli kanıtlar bulunmaktadır. Bu bağlamda, örneğin; 1911'de İngiltere Kralı V. George ve Kraliçe Mary'nin Westminster Abbey'deki taç giyme törenine davet edilmiş (Belge 1), ünlü İngiliz markası Burberrys'den 1927'de alışveriş yapmış (Belge 2), köşkünün bahçesinde Afrikalı hizmetliler ve bir maymunla fotoğraf çekirmiştir. Kızı Fatma Nihat (Ninie), babası Hüseyin Bey'e İngilizce yazdığı bir kartta maymununu çok sevdiğini ve onunla uyuduğunu anlatmıştır (Belge 4).

Safiye Hüseyin Hanım, Kızılay'ın (Hilâl-i Ahmer Cemiyeti) yurt içi ve yurt dışından gelen konuklarını ağırlama görevini de üstlenmiş; bu kapsamda, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk gibi önemli şahsiyetleri ağırlamıştır.⁷ Dolayısıyla bu görev, onun hem ev sahipliği hem de diplomatik yeteneklerini öne çıkarırken, önemli tarihî kişiliklerle bağlantı kurmasını da sağlamıştır.

Safiye Hüseyin Hanım'ın konukseverliği sadece yerli konuklarla sınırlı kalmamıştır. Dönemin Romanya Kraliçesi Maria gibi seçkin yabancı konukları da ağırlamıştır. Kraliçe Maria'nın Kızılay İstanbul Sanat Evi'ni ziyaretinde, Kızılay İstanbul Merkezi Başkanı Dr. Ali Paşa ve üye Sadiye Halil Hanım eşlik etmiştir.⁸ Bu olay, Safiye Hüseyin Hanım'ın uluslararası düzeyde de etkili bir temsilci ve ev sahibi olduğunu göstermektedir.

Safiye Hüseyin Hanım'ın sosyal hizmetlerdeki başarısı ve sözünün geçerliliği, uluslararası saygınlığı olan Florence Nightingale Madalyası'nı kazanmasıyla daha da artmıştır. Bu değerli ödül, onun sosyal hizmetlerdeki çalışmalarının hem ulusal hem de uluslararası çevrelerde takdir gördüğünün kanıtıdır.

Safiye Hüseyin Hanım, Kızılay'ın yanı sıra, Verem Savaş Derneği ve bugünkü Yeşilay olan Yeşil Hilal Cemiyeti (Hilâl-i Ahdar) gibi önemli kuruluşlarda da görev almıştır. Ayrıca, günümüzün Çocuk Esirgeme Kurumu'nun temelini oluşturan ve öksüz çocuklar için kurulan Himaye-i Eytam ile ülkeye gelen gezginlere yardımcı olmak için Türk Seyyahın Cemiyeti'nin kuruluşunda önemli rol oynamıştır.⁹ Reşit Saffet Atabinen başkanlığında ve Safiye Hüseyin Hanım'ın desteğiyle kurulan Türk Seyyahın Cemiyeti'nin, bugünkü Türk Turing ve Otomobil Kurumu olduğunu belirtmek gerekir.¹⁰ Bu görevler, onun topluma hizmet konusundaki kararlılığını ve etkisini göstermektedir.

⁶ Leyla Şimşek-Rathke (2022). Köşklere Cepheye, Cepheden Hayır İşlerine Topluma Hizmetle Geçen Bir Ömür: Safiye Hüseyin Elbi. *Kadın Özel Arşivlerinde 40 Kadın 40 Hayat* (Ed. A. Sönmezay). İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, İBB Kültür A.Ş. s. 161.

⁷ Mehmet Karayaman (2012). İlk Türk Hemşirelerinden Safiye Hüseyin Elbi'nin Hayatı ve Hatıraları. *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*, (18), ss. 9-28.

⁸ İbrahim Topçu, Ahmet Zeki İzgöer (2020). *Osmanlı Hilâl-i Ahmer Mecmuaları*. Cilt 9. Kızılay, s. 4023.

⁹ Kadın Gazetesi (14 Şubat 1949). Türk Kadın Değerlerimiz. Yıl 2. Sayı 103, s.2.

¹⁰ Dalaman, Bektaş, a.g.e, s. 161.

Son yıllarını Bostancı'daki köşkünde yalnız ve hasta olarak geçiren Safiye Hüseyin Hanım, 82 yaşında hayata veda etmiştir; ancak, son günlerine kadar toplumsal girişimlerinden ve Kızılay'daki görevinden vazgeçmemiş, seçkin yaşam tarzını sürdürmüştür.¹¹

B- Çanakkale Cephesi'nden Sivil Topluma: Çok Yönlü Öncü bir Hemşire

Safiye Hüseyin Elbi, Balkan Savaşlarında ve özellikle de Çanakkale cephesinde gösterdiği üstün hizmetlerle, Türk hemşirelik tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri haline gelmiştir. Tezer (Ağaoğlu) Taşkıran ile yapılan bir söyleşide, Elbi'nin hemşirelikten öte, yardım kuruluşlarında öncü rol üstlenen seçkin bir Türk kadını olarak tanımlandığı görülmektedir.¹²

Osmanlı İmparatorluğu'nda hasta bakıcılığın profesyonel bir meslek olarak ortaya çıkışı, dönemin savaş koşullarından kaynaklanmıştır. Balkan Savaşları, Çanakkale Muharebeleri ve Birinci Dünya Savaşı sürecinde yaşanan hasta bakıcı eksikliği neticesinde, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti gönüllü hasta bakıcı arayışına girmiştir. Bu çağrıya olumlu yanıt veren Safiye Hüseyin Hanım, aldığı nitelikli eğitim ve çok dilli yetkinliği ile öne çıkmıştır.

Safiye Hüseyin Hanım'ın mesleki gelişiminde, ailesinin desteği ve sağladığı imkanlar önemli rol oynamıştır. Dönemin toplumsal koşullarında, özellikle Müslüman kadınların işgücüne katılımının sınırlı olduğu bir ortamda, ailesinin cephede görev yapmasını desteklemesi dikkat çekicidir. Babası Ahmet Besim Paşa'nın, çocuklarına sunduğu kaliteli eğitim ve yurtdışı deneyimi imkanları, Safiye Hanım'ın mesleki gelişimini desteklemiştir. Prof. Dr. Emre Dölen'in¹³ aktardığına göre, Ahmet Besim Paşa'nın her yaz İngiltere'deki makine mühendisleri toplantılarına çocuklarından birini götürdüğü bilinmektedir.¹⁴

Florence Nightingale'in aile tarihindeki etkisi ve II. Meşrutiyet Dönemi'nin kadınların toplumsal yaşamda rol almasını destekleyen politikaları, Safiye Hüseyin Hanım için uygun koşulları oluşturmuştur. Kendisi bu fırsatları değerlendirerek, özellikle Çanakkale Muharebelerinde gösterdiği cesaret ve fedakarlıkla öne çıkmıştır.

Safiye Hüseyin Hanım'ın hemşirelik kariyeri, Ebüzziya Tevfik Bey'in İngiliz Kızılhaç heyeti için yayınladığı ilan üzerine, kız kardeşi Fatma Nesime ile birlikte başvurmasıyla başlamıştır. Florence Nightingale'in hem kendisi hem de Türk hemşirelik kurumu üzerindeki etkisi, Safiye Hanım'ın şu sözlerinde açıkça görülmektedir:

*"Evimizde hastabakıcılığa saygı fikri Florence Nihktingale'in büyük pederimin (dedem) süvarisi bulunduğu gemi ile Kırım'a götürmesi sebebiyle husule gelmiştir. Pederim çocuk iken o mübarek kadının elini öptüğünü söylerdi."*¹⁵

1907'de Londra'daki Uluslararası Kızılhaç Kongresi'nde Florence Nightingale ile tanışan Besim Ömer Paşa'nın girişimiyle başlatılan bakıcı eğitimi kursu, Safiye Hüseyin Hanım'ın profesyonel kariyerinin başlangıcını oluşturmuştur. 28 Ağustos 1912'de başlayan bu eğitime, Münire İsmayil ve Kerime Salahor gibi isimler de katılmıştır.

¹¹ Dalaman, Bektaş, a.g.e, s. 161.

¹² Süreyya Ağaoğlu Özel Arşivi. 1966. Kadın Eserleri Kütüphanesi. Belge: 10001-087-048.b Tezer (Ağaoğlu) Taşkıran'ın II. Meşrutiyet Döneminde Kadınların Sosyal Hayattaki Hizmetleri, 1966.

¹³ Prof. Dr. Emre Dölen, Safiye Hüseyin Elbi'nin kız kardeşi Nesime Hanım'ın torunudur. Safiye Hüseyin Hanım'ı tanıyan ve ailede hayatta olan tek kişidir. Prof. Dr. Emre Dölen ile görüşme, 20 Haziran 2024.

¹⁴ Dalaman, Bektaş, a.g.e, s.146.

¹⁵ Kadın Gazetesi (14 Şubat 1949). Türk Kadın Değerlerimiz. Yıl 2. Sayı 103, s.1.

Prof. Dr. Emre Dölen'in aktardığı üzere, Safiye ve Nesime Hanımlar, öncelikle yatak-yorgan bağışı organizasyonunda ve hastane dönüşümlerinde görev almış, ardından İngilizce bilgileri sayesinde İngiliz doktorlarla çalışma fırsatı bulmuşlardır.¹⁶ Çanakkale Savaşı sürecinde, Reşid Paşa vapurunda başhemşire olarak görev yapan Safiye Hüseyin Hanım,¹⁷daha sonra Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin yurtdışındaki Türk öğrencilere yönelik destek misyonunda da önemli roller üstlenmiştir. Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi Umumisi'nde faaliyet yürüten Merkez Komitesi, öğrencilere destek sağlama ve talepleri doğrultusunda onları kendi ülkelerine taşıma amacıyla bir inisiyatif başlatmıştır. İlk olarak, bu görevi kimin üstleneceği konusu ele alınmış ve Safiye Hüseyin ile Münire İsmayil isimli hanımlar, bu görevi yerine getirebilmek için en uygun seçenekler olarak kabul edilmiş ve gereken izinler alınmıştır. Zorlu bir deniz yolculuğunun ardından öncelikle Trieste'ye, ardından Cenevre'ye ulaşan Safiye Hüseyin ve Münire İsmayil Hanımlar, Kızılhaç'ın yönlendirmesi ve Osmanlı şehbenderlerinin katkılarıyla yurtdışında bulunan Türk öğrencilere ulaşmışlardır. Bu bireyler, ailelerinden gelen mektupları ve mali destekleri öğrencilere ilettikten sonra, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından oluşturulan ve öğrencilerin yaşadığı zorlukları belirlemeyi hedefleyen standart bir formu öğrencilere doldurtularak, formların İstanbul'a ulaştırılmasını da sağlamışlardır.¹⁸

Kurtuluş Savaşı'nda üstlendiği bu görevlerden sonra Safiye Hanım, 1925 yılında bir hemşirelik okulu oluşturarak, bu kurumda da aktif görevler almış ve Kızılay Derneği başta olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşlarında gönüllü hizmetlerde bulunmuştur.¹⁹ Hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesi ve sağlık politikalarının gelişimi konusunda, ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen kongrelere katılarak ve hemşirelik uygulamalarının durumunu ve sağlık politikalarının ilerlemesini teşvik ederek önemli bir katkılar sunmuştur. Safiye Hanım, İmparatorluk döneminden yeni kurulan Cumhuriyet dönemine geçiş sürecinde, hemşirelik alanında sembolik bir figür ve rol model olarak belirginleşmiştir. Savaş sonrası dönemde, ülkedeki sosyal hizmet kurumlarında aktif rol alan Safiye Hüseyin Elbi, hemşirelik mesleğinin kurumsallaşmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Nursel Manav'ın *Türk Hemşireliğinin Hilalleşen İsmi Safiye Hüseyin Elbi* adlı çalışması, onun Çanakkale Savaşı'ndaki hizmetlerini ve mesleğe katkılarını detaylı şekilde ele almaktadır. Yine Emre Dölen'in aktardığı üzere, iki kız kardeş olarak Safiye ve Nesime Hanımların gösterdikleri üstün performans, İngiltere Kızılhaç Derneği'nin takdirini kazanmış ve her ikisi de gümüş madalya ile ödüllendirilmiştir.²⁰

Safiye Hüseyin Elbi'nin mesleki ve sosyal aktivizmi, Türkiye'de kadın hakları hareketinin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte, modern Türk kadınının toplumsal konumunun güçlendirilmesi yönünde çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Bu dönemde Kızılay, Yeşilay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Yardımsevenler Derneği ve Turing gibi çeşitli sivil toplum kuruluşlarının kuruluş süreçlerinde aktif rol almıştır. Kadınlara siyasi hakların tanınmasının ardından, toplumsal değişimin siyasi alandaki temsilcilerinden biri olmuştur.

¹⁶ Emre Dölen (1998). *Balkan Savaşı'nda Bir Hemşire: Nesime Ahmed (Dölen) Hanım (1894-1976). Sağlık Alanında Türk Kadını* (Ed. Nuran Yıldırım), İstanbul: Novartis, ss.389-392.

¹⁷ Hilal Akçe, Mümtaz Sarıççek (2016). Bir Rol-Model; Çanakkale'nin Kadın Kahramanı Safiye Hüseyin, *Türk Yurdu*, 105(343) (Mart), s.36.

¹⁸ Nursel Manav (2023). *Türk Hemşireliğinin Hilalleşen İsmi Safiye Hüseyin Elbi*. Kızılay Kültür Sanat Yayınları, s. 63.

¹⁹ Segev, a.g.e., s. 360.

²⁰ Dalaman, Bektaş, a.g.e, s.148.

C- Safiye Hüseyin'in Siyasi Kariyeri

Türkiye’de kadınların siyasi hayata katılımında önemli bir dönüm noktası olan 3 Nisan 1930 tarihli Belediye Kanunu, kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanımıştır. Bu gelişme, Türk demokrasi tarihinde kadınların siyasal haklarını elde etme mücadelesinde ilk somut adımı teşkil etmektedir. Kanunun kabulünü takiben, 1930 yılı Belediye seçimleri, Eylül başından 20 Ekim’e kadar sürmüş ve kadınlar ilk kez siyasal haklarını kullanma fırsatı bulmuşlardır. Bu tarihi süreçte, hemşirelik mesleğindeki başarılarıyla tanınan Safiye Hüseyin Hanım, seçimlere katılan öncü kadın adaylardan biri olarak Kadıköy meclis üyeliğine seçilmiştir.²¹

1. Türkiye’nin İlk Kadın Belediye Meclis Üyelerinden Safiye Hüseyin Hanım (1930-1934)

Belediye Kanunu’nun kabulünden hemen önce, 30 Mart 1930 tarihinde Milliyet gazetesinde yayımlanan “İzdivaç” konulu kapsamlı bir ankette Safiye Hanım’ın görüşlerine yer verilmiştir (Belge 5). Röportajda evlilikte sadakatin önemini vurgulayan Safiye Hanım, “İngilizlerin dediği gibi her zaman ‘loyal’ olmak gerek. Aşkta, izdivaçta, vazifede ve her türlü münasebetlerde daima sadakat” ifadelerini kullanmıştır.²² Bu röportajda dikkat çeken bir diğer nokta, Safiye Hanım’ın kendi toplumsal sorumluluklarını alkolle mücadele, fakir kadınlara yardım, Çocuk Hilal-i Ahmeri ve umumi hıfzıssıhha olarak tanımlaması olmuştur. Bu beyanı, onun siyasi kariyerinde de izleyeceği sosyal politika odaklı yaklaşımın erken bir göstergesi niteliğindedir.

Türkiye’de çok partili hayata geçiş denemelerinin yaşandığı bu dönemde, Cumhuriyet Halk Fırkası’nın (CHF) kadın üyelere kapılarını açması önemli bir gelişme olarak kaydedilmiştir. Aynı yıl partiye katılan ilk bir düzine kadın arasında Safiye Hüseyin Elbi’nin de yer alması, onun siyasi kariyerinde önemli bir dönüm noktası olmuştur.²³ Bu gelişme, hem kadınların siyasi katılımı açısından hem de Safiye Hanım’ın bireysel kariyeri açısından önemli bir adım teşkil etmiştir.

Belediye seçimlerinin başlamasıyla birlikte, CHF’nin İstanbul ilçelerindeki aday listelerinde dönemin öncü kadınları stratejik konumlarda yer almışlardır: Beyoğlu’nda Nakiye Hanım, Eminönü’nde Rana Sani Yaver Hanım, Fatih’te Latife Bekir Hanım ve Kadıköy’de Safiye Hüseyin Hanım birinci sırada gösterilmişlerdir.²⁴ Bu tercih, partinin kadın haklarına verdiği önemin ve modernleşme yolundaki kararlılığının somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Dönemin siyasi çoğulculuk denemesi olan Serbest Cumhuriyet Fırkası da kadın adaylar göstererek bu demokratik yarışta yerini almıştır. Hakimiyet-i Milliye gazetesinin bildirdiğine göre, bu partiden Beyoğlu’nda Makbule Hanım ve kadın hakları savunucusu Nezihe Muhiddin, Beyazıt’ta ise yazar kimliğiyle tanınan Suat Derviş aday gösterilmiştir.²⁵ Bu gelişme, farklı siyasi görüşlerin kadın temsiliyi önemseydiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Seçimlerin ardından CHF’nin kadın adaylarının tamamı belediye meclislerine seçilmiş ve 6 Kasım 1930’da gerçekleştirilen ilk İstanbul meclis toplantısında Kadıköy’den seçilen

²¹ Davaz, a.g.e., s. 455.

²² Milliyet, 30 Mart 1930, s.2.

²³ Milliyet, 7 Eylül 1930, s.2.

²⁴ Vakıf, 5 Ekim 1930, s.2

²⁵ Hakimiyet-i Milliye, 5 Ekim 1930, s.1.

Safiye Hüseyin Hanım, diğer beş kadın üye ile birlikte görevine başlamıştır. İstanbul belediye meclisinin bu toplantısı kadın ve erkek üyelerin katıldığı ilk toplantı olarak tarihe geçmiştir (Belge 7).²⁶ Meclisin yapılanma sürecinde gerçekleştirilen encümen seçimlerinde, mesleki birikimine uygun olarak Sıhhiye (Sağlık) Encümenine seçilen Safiye Hüseyin Hanım, ayrıca kendi talebiyle Maarif (Eğitim) encümeninde de görev almıştır.²⁷ Bu görevlendirmeler, onun sağlık ve eğitim alanlarındaki uzmanlığının siyasi platformda da değerlendirilmesine olanak sağlamıştır.

1930 yılı sonundan itibaren CHF İstanbul İl Teşkilatında yedek üye olarak görev yapan Safiye Hüseyin Hanım,²⁸ parti içinde de aktif roller üstlenmiş, özellikle “neşriyat, matbuat, konferans ve irşat işleri” komisyonunda etkin çalışmalar yürütmüştür.²⁹ Üç yıl boyunca hem belediye meclis üyeliği hem de parti görevlerini başarıyla sürdüren Safiye Hanım, bu süreçte çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerde önemli roller üstlenmiştir.

1932-1934 yılları arasında Safiye Hüseyin Hanım'ın kamusal alandaki görünürlüğü ve etkinliği dikkat çekici bir şekilde artmıştır. Cumhuriyet'in sanayileşme hamlesinin önemli örneklerinden olan İpekiş'in İstanbul şubesinin açılışında belediyeyi temsil etmiş ve tekstil sektörüyle ilgili teknik değerlendirmelerde bulunmuştur.³⁰ 31Dünya Güzeli seçilen Keriman Halis'in İstanbul ziyaretinde resmi karşılama heyetinde yer alarak kültürel diploması alanında da temsil görevi üstlenmiştir.³² Ayrıca, Türk dil reformunun önemli adımlarından olan Dil Kurultayı'na üye seçilerek, kültürel modernleşme sürecine de katkıda bulunmuştur.³³

Safiye Hüseyin Hanım'ın toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki ilerici görüşleri, 20 Haziran 1933 tarihli Akşam gazetesinde yayımlanan “İdeal Kadın - İdeal Erkek” başlıklı röportajında açıkça ortaya konulmuştur (Belge 6). “İşsiz bir koca, karısı çalışırken ev ve mutfak işleri ile ilgilenmelidir” şeklindeki ifadesi, dönemin toplumsal normlarının çok ötesinde, eşitlikçi bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bu görüşleri, onun sadece siyasi değil, aynı zamanda toplumsal bir reformcu olduğunu da göstermektedir.

Belediye meclis üyeliği süresince sosyal sorumluluk projelerine özel bir önem veren Safiye Hüseyin Hanım, Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamalarında aktif görev almış³⁴ve mesleği olan hemşireliğin kurumsallaşması için “Türk Hastabakıcılar Derneği”nin kuruluşuna öncülük ederek ilk başkanı olmuştur.³⁵ Bu faaliyetleri, onun siyasi kimliğinin yanı sıra mesleki ve sosyal alanlardaki liderlik vasıflarını da ortaya koymaktadır.

1934 yılının ilk yarısında Belediye Meclisi'nde sağlık ve kentsel meseleler üzerine kapsamlı çalışmalar yürüten Safiye Hüseyin Hanım, dönemin kritik müzakere konularından biri olan telefon şirketi abonelerine yapılacak geri ödemelerin tahsisı hususunda, mevcut sanatoryumlar yerine modern bir doğumevi inşa edilmesi yönünde stratejik bir öneri sunmuştur.³⁶ Ayrıca İstanbul'un temel sorunlarından olan ulaşım ve çevre konularında

²⁶ Vakit, 7 Kasım 1930

²⁷ Cumhuriyet, 7 Kasım 1930, s.1.

²⁸ Cumhuriyet, 11 Aralık 1930

²⁹ Cumhuriyet, 3 Haziran 1931, s.2

³⁰ Cumhuriyet, 22 Mayıs 1932

³¹ Milliyet 22 Mayıs 1932

³² Milliyet, 1 Eylül 1932

³³ Milliyet, 23 Eylül 1932

³⁴ Cumhuriyet, 28 Ağustos 1933

³⁵ Cumhuriyet, 19 Aralık 1933

³⁶ Cumhuriyet, 09 Mart 1934

da aktif rol alarak, tramvayların doluluğu³⁷ ve Kurbağalıdere'nin ıslahı³⁸ gibi konularda çözüm önerileri sunmuştur. Uluslararası alanda da faaliyet gösteren Safiye Hanım, 1934 yılında Stockholm'de düzenlenen uluslararası içki aleyhtarlığı kongresinde hem Yeşilay'ı hem de belediye meclisini temsil etmiştir.³⁹

1934 yılı yerel seçimlerinde nispeten düşük oy alarak İstanbul Belediye Meclisi üyeliğinden ayrılan Safiye Hüseyin Hanım'ın bu sonucunda, 1933 yılında CHF İstanbul yönetiminde yedek üyelikten asil üyeliğe yükselememesinde parti genel merkezine yönelttiği eleştirilerin etkili olduğu değerlendirilmektedir.⁴⁰ Bu durum, erken Cumhuriyet döneminde kadın siyasetçilerin karşılaştığı zorlukları ve parti içi dinamiklerin siyasi kariyerlere etkisini göstermesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

2. CHF'de Parti İçi Mücadele ve Hayal Kırıklığı

1933 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası İstanbul teşkilatında gerçekleşen seçimlerde, Safiye Hüseyin Hanım, 1931'den beri sürdürdüğü yedek üyelik pozisyonunda yeniden görevlendirilmiştir. Bu durum, kendisinde önemli bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Dönemin Kütahya Milletvekili ve parti genel sekreteri Recep Peker'e yazdığı mektupta, İstanbul İl Teşkilatı'ndaki diğer yedek üyelerin asil üyeliğe yükseltilmesine rağmen, kendisinin yedek üye olarak kalmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir.⁴¹

İstifa mektubunda, Halk Fırkası'na ve Atatürk'e olan bağlılığını vurgularken, Büyük Reis Atatürk'ün Türk kadınının toplumsal statüsünü yükseltme hedefine rağmen, parti içinde kendisini değersiz hissettiğini belirtmiştir. Bu mektuba cevaben, Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreteri Recep Peker, 24 Ocak 1933 tarihli yazısında parti içi görev değişikliklerine ilişkin kurumsal yaklaşımı şu sözlerle açıklamıştır (Belge 8):

“Bir vazifeden ayrılmak olgun fırka arkadaşlarında hiçbir sebeple hiçbir tesir yapmamalıdır. Hiçbirimiz muayyen vazifelerde intikasız bir surette kalamayız. Her değişiklik üzerine bu kadar durmak itiyat halini alırsa Fırka'nın donmuş ve hareketsiz bir mahiyet almasından korkulur.”

Bu yazışma, erken Cumhuriyet döneminde parti örgütlenmesinin dinamik yapısını ve kurumsal devamlılık anlayışını yansıtan önemli bir tarihsel belge niteliğindedir. Peker'in yaklaşımı, parti içi görevlendirmelerde kişiselleştirmeden uzak, kurumsal bir yapının hedeflendiğini göstermektedir. Özellikle *“olgun fırka arkadaşlarında hiçbir sebeple hiçbir tesir yapmamalıdır”* ifadesi, durumun olgunlukla karşılanması gerektiğini diplomatik bir dille vurgulamaktadır.

Bu yazışmanın ardından, Safiye Hüseyin Hanım'ın siyasi kariyeri ciddi bir darbe almıştır. Her ne kadar hem 1934 yerel seçimlerde hem de 1934 sonrası genel seçimlerde aday olsa da seçilememiş, parti içindeki etkinliği giderek azalmıştır. Bu mektuplaşma, onun aktif siyasi yaşamının sonunu hazırlayan kritik bir dönüm noktası olmuştur.

³⁷ Milliyet, 06 Nisan 1934

³⁸ Cumhuriyet, 09 Mart 1934

³⁹ Cumhuriyet, 14 Eylül 1934

⁴⁰ Vakit, 15 Ekim 1934

⁴¹ Safiye Hüseyin Elbi Arşivi. 1933. İBB Atatürk Kitaplığı. Bel_Mtf_032864 Safiye Hüseyin Elbi'nin CHF İstanbul Yönetiminden istifa mektubu.

3. Safiye Hüseyin Elbi'nin Türk Kadınlar Birliği'ndeki Rolü ve Kamusal Alandaki Konumu

2 Aralık 1934 tarihinde Türk kadınlarının milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanmasıyla birlikte, Safiye Hüseyin Elbi de milletvekili adaylığına başvurmuş, ancak seçilen ilk kadın milletvekilleri arasında yer alamamıştır.⁴² Bu süreçten sonra faaliyetlerini, üyesi olduğu diğer derneklerin yanı sıra özellikle Türk Kadınlar Birliği (TKB) bünyesinde sürdürmüştür.

TKB'nin 1923'teki kuruluş sürecinde aktif rol almayan Elbi'nin, örgütün faaliyetlerini yakından takip etmesine rağmen, dönemin önemli kadın hakları savunucusu Nezihe Muhiddin'e dair herhangi bir değerlendirmede bulunmaması dikkat çekicidir. İngiltere'deki süfrazetlerle temas kuran ilk Osmanlı kadınlarından biri olmasına karşın, kadın hareketini Kemalizm çerçevesinde değerlendirdiği ve bu nedenle Muhiddin'den bilinçli olarak uzak durduğu düşünülmektedir.

Elbi'nin kişisel arşivinde bulunan 4 Temmuz 1935 tarihli İngilizce mektupta, Türk liderlerden bahsederken, özellikle "büyük kurtarıcı" olarak andığı Atatürk'ün kadın hakları ve eşit vatandaşlık konusundaki rolüne vurgu yaptığı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluş yıldönümü olan 4 Temmuz'da kaleme alınan bu mektubun, Amerikalı bir kadına hitaben yazıldığı ve Türk kadınlarının seçme-seçilme hakkını kazanma sürecini anlattığı anlaşılmaktadır.⁴³

"04 Temmuz 1935

Sayın Hanımefendi,

Modern Türkiye'deki kadınların durumu hakkında bilgi isteyen mektubunuz birkaç gün önce geldi. Yeni Türkiye'nin kurtarıcısı Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni planlarken, ana hedeflerinden biri Türk kadınlarının özgürleşmesiydi. Ülkesinin özgürlüğü için savaşıırken onların cesaretini ve bağlılığını sürekli görmüştü.

Şu anda, Türkiye'nin yasaları vatandaşları cinsiyete göre tanımlamamaktadır. Erkekler ve kadınlar eşit haklara sahip olarak Türk vatandaşı olarak kabul edilmektedir. Kadınlar belediye meclislerinde ve parlamentoda görev yapma haklarını kazandılar. Tüm meslekler kadınlara açık hale gelmiştir. Hatta yakın zamanda bir kadın pratik yapma izni istedi ve bir borsa komisyoncusu olmak için başvuruda bulundu.

Türk kadınlarının özgürleşmesi kurulmuştur ve şu an için bir engel görünmüyor. Türk kadınlarının özgürleşmesi "Büyük Kurtarıcı"nın harika çabalarıyla planlandı. Farklı durumlarda yaptığı konuşmalar bir devrimdi. Kadınların peçesiz olmalarını savunarak başladı, ardından eşit eğitim, ve son olarak eşit vatandaşlık. Belediye meclislerinde seçme ve seçilme hakkı 1931'de ve parlamentoda görev yapma hakkı 1934'te kazanıldı.

Türk kadın liderler hakkında söz etmeliyiz, bence Selma Rıza'ya övgüyle anmalıyız. O Abdülhamid'in terör döneminde 1899'da Paris'e kaçan cesur bir Türk kadınıydı. Sorbonne'da okudu ve kardeşi Ahmed Rıza'ya Jön Türkler Partisi'ni kurma ve organize etmede paha biçilemez yardımlar sağladı. Bu parti nihayet Abdülhamid'i dize getirdi ve 1908 anayasası ilan edildi.

⁴² Dalaman, Zeynep Banu (2024). Women's Political Participation in Türkiye: A Century of Progress and Ongoing Challenges. *Journal of Sustainable Equity and Social Research (JSESR)*, 1(Special Issue on Women), s. 47

⁴³ İngilizce olan el yazısı mektubu, okuyabildiği ölçüde yazar tarafından Türkçe'ye çevirmiştir. Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, 24 Temmuz 1935 Aktaran Dalaman Bektaş, a.g.e., ss. 150-151.

O, kadınların özgürleşmesi hakkında yazdı, konuştu ve düzenli olarak Jön Türkler Partisi'nin resmi organına katkıda bulundu. Ayrıca, kadınlar üzerine bir dizi kitap yazdı ancak, sonunda yayınlamaktan kaçındı. Onun çok zor koşullar altında çalıştığına inanıyorum ve lider olarak kabul edilebileceğini düşünüyorum.

Jön Türkler Partisi (İttihad ve Terakki) içindeki diğer kadınlar da despotluğun devrilmesi ve Anayasanın restorasyonu için çalıştılar. Emine Semiye, Senihe Kushat ve Bayan Zishan'dan onurla bahsedilebilir. Halide Edip sürekli olarak kadınlık hakkında yazdı ve konuştu. Modern liderler hakkında korkarım ki bir Bayan Pankhurst gibi bir cinsiyet otoritesi veya onların seviyesindeki kadınlarla övünemeyiz.

Birkaç şeyi kendim ve ülkem hakkında paylaşmak isterim. Dürüst olmak gerekirse, hatırlayabildiğim sürece çalışıyorum. 1912'deki Balkan savaşında hemşirelik hareketinin öncüsüydim. Çanakkale cephesine gönüllü olarak gittim ve mültecilere yardım ettim. Müttefik işgal ordusu döneminde, Avrupa'da zor durumda kalan öğrencilere destek olmak için bizzat seyahat ettim. TMC (Müttefiklerin Askeri Konvoyu) izniyle, ailelerinden para alamayan öğrencilere yardım götürmek üzere görevlendirildim ve bu destekleri Avrupa'daki öğrencilere şahsen teslim ettim.

Yetimhaneler ve çocuklar için vakıf oluşturdum, İstanbul'un Uluslararası Konseyine seçildim ve Cumhuriyet Halk Fırkası'nın belediye meclislerine seçilen ilk kadın oldum. Ayrıca Yeşil Hilal hareketimizde (Türk toplumu) yer alıyor, Kızılay atölyelerinin eş başkanım ve diğer şeyler arasında Türk Hemşireler Dernekleri'nin kurucusuyum.

Türk kadınları, Batı'daki hemcinslerinin elde ettiği başarıları yakından takip etti ve bu konuyu her fırsatta gündeme getirdi. On beş yıl boyunca bu gelişmeleri izledikten sonra, bu başarılar bize ilham kaynağı oldu ve bizi, ileri görüşlü büyük kurtarıcımızın öngördüğü geleceğe hazırladı. Bu süreç, eşitlik konusunda yeni bir sayfa açtı ve özgür Türkiye'ye yeni bir kimlik kazandırdı. Böylece eski önyargılar yıkıldı ve eşit vatandaşlık için yeni ve özgür bir zemin oluşturuldu."

Safiye Hüseyin Elbi'nin Türk kadın hakları mücadelesi ve feminizmin gelişimindeki rolü, akademik literatürde kapsamlı tartışmalara konu olmuştur. Detaylı incelemeler, Elbi'nin faaliyetlerinin öncelikli hedefinin kadınların siyasi haklarının kazanılmasından ziyade, kamusal alanda görünürlüklerinin artırılması olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımın temelleri, Meşrutiyet döneminde eşi Hüseyin Bey'in Londra'daki deniz ataşeliği görevi sırasında şekillenmiştir. İngiliz feminist hareketiyle kurduğu yakın temas, düşünce yapısının evrilmesinde belirleyici olmuştur. Bu dönemi kendi sözleriyle şöyle aktarmaktadır: "...feminizmin en hararetli devresi idi. Onlarla temas ettim. Toplantılarına davet olundum. Fikirlerini, çalışmalarını o kadar benimsedim ki hala o günlerin heyecanını duyarım."⁴⁴

Türk Kadınlar Birliği (TKB) ile olan ilişkisi incelendiğinde, dikkat çekici bir kronolojik gelişim gözlemlenmektedir. Elbi'nin kurucu kadro içinde yer almaması, ancak 1930'lardan sonra örgütün devlet feminizmi çizgisine yaklaşmasıyla birlikte faaliyetlerine aktif şekilde dahil olması, onun feminist mücadeledeki konumlanışı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Dönemin önde gelen feminist aktivistlerinden Nezihe Muhiddin'in benimsediği radikal feminist çizgiden farklı olarak, daha ılımlı ve devlet politikalarıyla

⁴⁴ Kadın Gazetesi, 14 Şubat 1949, s.2

uyumlu bir yaklaşımı tercih etmiştir. Elbi'nin yazılı ve sözlü beyanlarında Muhiddin'den hiç bahsetmemesi, onun kadın hakları mücadelesini devlet feminizmi perspektifinden değerlendirdiğinin güçlü bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır.⁴⁵

1935 yılında TKB'nin kapatılmadan önceki son döneminde, özellikle Uluslararası Birlik'in 12. Kongresi'nde üstlendiği görevler, uluslararası feminist hareketle olan bağlantılarını güçlendirmiştir. "Kanun Karşısında Kadın ve Erkek Müsavatı Komisyonu" başkanlığı görevi, Elbi'nin TKB içindeki konumunu pekiştirmiştir. Uluslararası kadın kongresinde Safiye Hüseyin Elbi'nin "sulh meselesi ve kadınların iş sahasında ve hukukta müsavatı hakkında rapor hazırlayıp sunacağı bilgisi verilmektedir.⁴⁶ Lâtfî Bekir, Seniha Rauf, Vecihe Ziya ve Necile Tevfik gibi dönemin önde gelen kadın hakları savunucularıyla birlikte yürüttüğü çalışmalar, Türkiye'deki kadın işgücünün durumunu kapsamlı şekilde ele almıştır. Komisyonun vardığı olumlu sonuçlar, dönemin resmi söylemiyle paralellik göstermektedir.⁴⁷

Kongre kapsamında düzenlenen "Türk El İşleri Sergisi", Elbi'nin organizasyon becerilerini ve kültürel diplomasi alanındaki etkinliğini göstermesi açısından önemli bir örnektir.⁴⁸ 28 Şubat tarihli Cumhuriyet gazetesinde komisyon başkanı olarak fotoğrafının yayımlanması, medyadaki görünürlüğünün ve toplumsal statüsünün bir göstergesidir. Kongre hazırlıkları sürecinde, uluslararası delegelerin ulaşım organizasyonundan akademik tezlerin hazırlanmasına kadar geniş bir yelpazede sorumluluk üstlenmiştir.

Sergi, Türk kadınının toplumsal yaşamdaki çok yönlü rolünü vurgulamayı hedeflemiştir. Tarımsal üretimden İstiklal Harbi'ndeki fedakârlıklara, geleneksel el sanatlarından modern sanayi üretimine uzanan geniş bir perspektifte kadın emeğini görünür kılmaya çalışmıştır. Organizasyon komitesinin Vali Muhittin Üstündağ'ın eşi Müşerref Üstündağ, Müze Müdürü Aziz, Belediye Başkan Yardımcısı Hamid, Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Namık İsmail gibi dönemin önde gelen akademik ve idari yetkililerinden oluşturulması, projenin kapsamını ve önemini göstermektedir.⁴⁹

19 Nisan 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki haberler, Elbi'nin kongredeki etkin rolünü detaylı şekilde belgelemiştir. Türk kadınlarının iş hayatındaki başarılarını ve profesyonel alanlardaki varlığını vurgulayan konuşması, hem İngilizce hem Fransızca olarak sunulmuş ve uluslararası delegeler tarafından büyük takdirle karşılanmıştır. Uluslararası Birlik'in ikinci Başkanı Roza Manus'un özel teşekkürüne mazhar olması, onun uluslararası feminist çevrelerdeki tanınırlığını ve etkisini göstermektedir.⁵⁰

1935'te TKB'nin kapatılması ve 1949'da yeniden açılışı sürecinde, Elbi'nin İstanbul şubesinin kurucuları arasında yer alması, onun kadın hakları mücadelesindeki süreklilik ve kararlılığını göstermektedir. Kariyer yörüngesi, dönemin diğer kadın hakları aktivistlerinden, özellikle de Nezihe Muhiddin'in edebi alana yönelmesinden farklı bir gelişim göstermiştir. Elbi, enerjisini ve birikimini hayır işleri ve sivil toplum örgütlerinin gelişimine yönlendirmeyi tercih etmiş, bu alanda kalıcı izler bırakmıştır. Bu tercih, onun pragmatik ve yapıcı yaklaşımının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Siyasi alanda doğrudan rol alamasa da, sivil toplum örgütleri aracılığıyla kadınların toplumsal konumlarının güçlendirilmesine önemli katkılar sağlamıştır. Elbi'nin bu stratejisi, dönemin politik atmosferinde etkili olabilmenin ve kadın hakları mücadelesini sürdürebilmenin pratik bir yolu olarak görünmektedir.

⁴⁵ Dalaman, Bektaş, a.g.e., s. 150

⁴⁶ Milliyet, 28 Şubat 1935

⁴⁷ Selman Yaşar (2020). *Basındaki Bilgiler Işığında 12. Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi (18-26 Nisan 1935)*, IKSAD Publishing House, s. 34

⁴⁸ Davaz, a.g.e., s. 421

⁴⁹ Dalaman, Bektaş, a.g.e., s. 157

⁵⁰ Davaz, a.g.e., s. 421

4. Safiye Hüseyin Elbi'nin Milletvekilliği Adaylıkları (1935-1946)

Türkiye Cumhuriyeti'nde kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasının ardından, 18 Şubat 1935'te gerçekleşen ilk genel seçimler, Türk demokrasi tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihi seçimlerde Safiye Hüseyin Elbi, Erenköy Mahallesi'nden Halk Fırkası adayı olarak seçim sürecine katılmıştır.⁵¹ ⁵²Hemşirelik mesleğindeki başarıları ve sivil toplum çalışmalarındaki etkin rolüne rağmen, bu ilk siyasi girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1939 seçimlerinde siyasi kariyerini sürdürme konusundaki kararlılığını gösteren Elbi, Halk Fırkası İstanbul Erenköy kazasından 18. sırada aday gösterilmiştir.⁵³ Bu seçim sürecinde dikkat çeken bir nokta, İstanbul genelinde oluşturulan listede kadın adayların konumlandırılmasıdır. TKB Eski Başkanı Latife Bekir'in 76. sırada yer aldığı listede, Elbi görece daha üst bir pozisyonda, 20. sırada "İstanbul CHP İl Yönetim Kurulu Eski Üyesi" sıfatıyla yer almıştır.⁵⁴ Bu pozisyonlama, Elbi'nin parti içindeki etkinliğini ve saygınlığını göstermekle birlikte, seçilen 15 kadın milletvekili arasına girememiştir.

1943 seçimleri, Elbi'nin siyasi kariyerinde daha sessiz bir dönem olarak kayıtlara geçmiştir. Bu dönemde adaylığına dair basında herhangi bir kayda rastlanmamakla birlikte, parlamentoya giren 16 kadın milletvekili arasında yer almadığı bilinmektedir.⁵⁵ Bu durum, dönemin siyasi konjonktürü ve parti içi dinamikler bağlamında değerlendirilmelidir.

Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde kritik bir eşik olan 21 Temmuz 1946 seçimleri, ülkenin ilk çok partili genel seçimi olması bakımından özel bir öneme sahiptir. Bu seçim döneminde CHP'nin kapsamlı bir yenilenme stratejisi izlediği görülmektedir. Parti, 152 eski milletvekilini yeniden aday göstermeyerek⁵⁶ önemli bir değişim sinyali vermiştir. Bu yenilenme sürecinde, Elbi ve Nakiye Elgün, İstanbul'dan öne çıkan kadın adaylar olarak basında geniş yer bulmuştur.

Ancak, demokratikleşme sürecinin bu önemli aşamasında da kadın temsili açısından istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. 1946 seçimlerinde parlamentoya yalnızca 9 kadın milletvekili girebilmiş, İstanbul'dan seçilen 14 milletvekilinin tamamı erkeklerden oluşmuştur.⁵⁷ Bu sonuç, Türkiye'de kadınların siyasi temsili konusundaki yapısal sorunların ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Safiye Hüseyin Elbi'nin 1935-1946 yılları arasındaki milletvekilliği adaylık süreçleri, Türkiye'de kadınların siyasi katılım mücadelesinin önemli bir örneğini oluşturmaktadır. Hemşirelik mesleğindeki öncü rolü ve sivil toplum çalışmalarındaki başarılarına rağmen parlamentoya girememesi, dönemin siyasi yapısı ve toplumsal cinsiyet rolleri hakkında önemli ipuçları sunmaktadır.

Sonuç

Safiye Hüseyin Elbi'nin siyasi kariyeri, Türkiye'de kadınların siyasi haklara kavuşma sürecinin önemli bir örneğidir. 1930'da Kadıköy Belediye Meclisi üyeliğine seçilerek Türkiye'nin ilk kadın belediye meclis üyelerinden biri olmuştur. Bu başarı, hemşirelik mesleğindeki deneyimi ve sosyal hizmetlerdeki başarılarının siyasi platformda tanınmasının sonucudur. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ilk kadın üyelerinden olan Elbi, sağlık ve eğitim encümenlerinde görev alarak mesleki birikimini siyasi platformda değerlendirmiştir.

⁵¹ Zaman, 16 Ocak 1935

⁵² Haber, 18 Ocak 1945

⁵³ Vakit, 15 Mart 1939, s. 9

⁵⁴ Cumhuriyet, 23 Mart 1939, s.9

⁵⁵ Dalaman, a.g.e., s. 47

⁵⁶ Vakit, 19 Temmuz 1946

⁵⁷ Dalaman, a.g.e., s. 47

1930-1934 yılları arasındaki belediye meclis üyeliği döneminde, Safiye Hüseyin Hanım çok yönlü bir faaliyet göstermiştir. Sağlık ve eğitim alanlarındaki çalışmalarının yanı sıra, şehir sorunlarına yönelik çözüm önerileri, kültürel modernleşmeye katkıları ve uluslararası temsil görevleri, siyasi vizyonunun genişliğini ortaya koymuştur. Modern bir doğumevi yapılması önerisi ve çevre sorunlarına yönelik girişimleri, toplumsal ihtiyaçlara olan duyarlılığını göstermektedir.

Elbi'nin siyasi kariyerindeki dönüm noktası, 1933'te CHF İstanbul teşkilatında yedek üyelikten asil üyeliğe yükselmemesi ve buna tepki olarak parti genel merkezine yönelttiği eleştiriler olmuştur. Bu durum, 1934 yerel seçimlerinde düşük oy almasına ve siyasi kariyerinin gerilemesine yol açmıştır. Bu deneyim, erken Cumhuriyet döneminde kadın siyasetçilerin karşılaştığı kurumsal engelleri ve parti içi dinamikleri yansıtmaları açısından önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki ilerici görüşleri, Elbi'nin siyasi düşüncesinin temelini oluşturmuştur. "İdeal Kadın - İdeal Erkek" röportajında dile getirdiği fikirler, dönemin toplumsal normlarının ötesinde bir eşitlikçi yaklaşımı yansıtmaktadır. Siyasi vizyonu sadece kadınların siyasi haklarıyla sınırlı kalmamış, toplumsal yaşamın her alanında cinsiyet eşitliğini savunan kapsamlı bir reforma dönüşmüştür.

Türk Kadınlar Birliği'ndeki faaliyetleri ve kadın hakları için verdiği mücadele, Elbi'nin siyasi mirasının önemli bir parçasıdır. Kemalizm çerçevesinde şekillenen kadın hakları anlayışı, siyasi duruşunun temelini oluşturmuştur. 4 Temmuz 1935 tarihli mektubunda görüldüğü gibi, Türk kadınının özgürleşme sürecini Atatürk'ün modernleşme vizyonu ile ilişkilendiren bir yaklaşım benimsemiştir.

Siyasi kariyerinin gerilemesine rağmen, sivil toplum kuruluşlarındaki aktif rolü ve sosyal hizmet alanındaki çalışmaları, Elbi'nin kamusal alandaki etkisinin sürdüğünü göstermektedir. Yeşilay, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Türk Hastabakıcılar Derneği gibi kuruluşlardaki öncü rolü, siyasi platformun ötesinde toplumsal dönüşüme katkı sağlama kararlılığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Safiye Hüseyin Elbi'nin siyasi kariyeri, Türkiye'de kadınların siyasi katılım mücadelesinin karmaşık ve çok boyutlu doğasını yansıtan önemli bir örnektir. Deneyimi, erken Cumhuriyet döneminde kadın siyasetçilerin karşılaştığı zorlukları, fırsatları ve sınırları göstermekle kalmayıp, kadın hakları hareketinin Kemalist modernleşme projesiyle olan yakın ilişkisini de ortaya koymaktadır. Elbi'nin siyasi mirası, günümüzde de Türkiye'de kadınların siyasi katılımı ve toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarına ışık tutmaktadır.

1935-1946 yılları arasındaki milletvekilliği adaylık süreçleri, erken Cumhuriyet döneminde kadınların siyasi temsili konusundaki kurumsal ve toplumsal engelleri açıkça göstermektedir. Özellikle parti içi dinamikler ve aday belirleme süreçlerindeki cinsiyet temelli eşitsizlikler, dönemin siyasi kültürünü yansıtmaktadır. Bu süreç, Türkiye'de kadınların siyasi katılımının biçimsel eşitlikten gerçek eşitliğe geçişindeki zorlukları göstermesi bakımından literatüre önemli katkılar sunmaktadır.

Kaynakça

Kitap ve Makaleler

Akçe, Hilal & Sarıççek, Mümtaz (2016). Bir Rol-Model; Çanakkale'nin Kadın Kahramanı Safiye Hüseyin, *Türk Yurdu*, 105(343) (Mart), 34-40.

Dalaman, Zeynep Banu (2024). Women's Political Participation in Türkiye: A Century of Progress and Ongoing Challenges. *Journal of Sustainable Equity and Social Research (JSESR)*, 1(Special Issue on Women), 28-52. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13910484>

- Dalaman, Zeynep Banu & Bektaş, İlknur (2024). Safiye Hüseyin Elbi: Kadın Hakları ve Sosyal Girişimcilikte Öncü Bir Figür. Z.B. Dalaman & G. Ak (Eds). *Sınırları Aşanlar: Osmanlı İmparatorluğu ve Erken Türkiye Cumhuriyeti'nin Öncü Kadınları* içinde (ss. 143-175). İstanbul: ATİ Yayınları.
- Davaz, Aslı (2014). *Eşitsiz kız kardeşlik: uluslararası ve Ortadoğu kadın hareketleri, 1935 Kongresi ve Türk Kadın Birliği*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dölen, Emre (1998). Balkan Savaşı'nda Bir Hemşire: Nesime Ahmed (Dölen) Hanım (1894-1976). *Sağlık Alanında Türk Kadını* (Ed. Nuran Yıldırım), İstanbul: Novartis, 388-426.
- Dölen, Emre (2023, 23 Mayıs). Harun Ülman Yazısına Yorum. Erişim Tarihi 10.5.2024: <https://fenerbahcetarihi.org/2022/12/harun-ulman/>
- Karayaman, Mehmet (2012). İlk Türk Hemşirelerinden Safiye Hüseyin Elbi'nin Hayatı ve Hatıraları. *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*, (18), 9-28.
- Manav, Nursel (2023). *Türk Hemşireliğinin Hilalleşen İsmi Safiye Hüseyin Elbi*. Kızılay Kültür Sanat Yayınları.
- Muhiddin, Nezihe (1931). *Türk Kadını*. İstanbul Numune Matbaası.
- Segev, Ronen. "The late Ottoman era and its legacy for nursing in Turkey." *Turkish Studies* 25.2 (2024): 352-365.
- Şimşek-Rathke, Leyla (2022). Köşklerden Cepheye, Cepheden Hayır İşlerine Topluma Hizmetle Geçen Bir Ömür: Safiye Hüseyin Elbi. *Kadın Özel Arşivlerinde 40 Kadın 40 Hayat* (Ed. A. Sönmezay). İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, İBB Kültür A.Ş.
- Topçu, İbrahim & İzgöer, Ahmet Zeki (2020). *Osmanlı Hilâl-i Ahmer Mecmuaları*. Cilt 9. Kızılay.
- Yaşar, Selman (2020). *Basındaki Bilgiler Işığında 12. Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi (18-26 Nisan 1935)*, IKSAD Publishing House.

Gazete ve Dergiler

- Akşam, 10 Haziran 1933
- Cumhuriyet, 7 Kasım 1930
- Cumhuriyet, 11 Aralık 1930
- Cumhuriyet, 3 Haziran 1931
- Cumhuriyet, 22 Mayıs 1932
- Cumhuriyet, 28 Ağustos 1933
- Cumhuriyet, 19 Aralık 1933
- Cumhuriyet, 09 Mart 1934
- Cumhuriyet, 14 Eylül 1934
- Cumhuriyet, 23 Mart 1939
- Haber, 18 Ocak 1945
- Hakimiyet-i Milliye, 5 Ekim 1930
- Kadın Gazetesi. (14 Şubat 1949). Türk Kadın Değerlerimiz. Yıl 2. Sayı 103
- Milliyet, 30 Mart 1930
- Milliyet, 7 Eylül 1930
- Milliyet 22 Mayıs 1932
- Milliyet, 1 Eylül 1932
- Milliyet, 23 Eylül 1932
- Milliyet, 06 Nisan 1934

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde Bir Modernleşme Aktörü: Safiye Hüseyin Elbi'nin Siyasi Kariyeri Ve Kadın Hakları Mücadelesine Katkıları (1930-1946)

Milliyet, 28 Şubat 1935

Vakit, 5 Ekim 1930

Vakit, 7 Kasım 1930

Vakit, 15 Mart 1939

Vakit, 19 Temmuz 1946

Zaman, 16 Ocak 1935

Arşivler

Hasena Ilgaz Özel Arşivi. 1941. Kadın Eserleri Kütüphanesi, 10002-042-2430. Yardımsevenler Derneği İstanbul Merkezinin 1941'de kuruluşu.

Moda Müzayede. 14 Ocak 2023. <https://www.modamuzayede.com/urun/7650323/fotograf-osmanli-hemsire-safiye-elbi-terekesinden-cok-iliginc-foto-aile-afrikali>

Safiye Hüseyin Elbi Arşivi. 24 Temmuz 1935. İBB Atatürk Kitaplığı. Bel_Mtf_032952 Safiye Hüseyin Elbi'nin Mektubu.

Safiye Hüseyin Elbi Arşivi. 1933. İBB Atatürk Kitaplığı. Bel_Mtf_032864 Safiye Hüseyin Elbi'nin CHF İstanbul Yönetiminden istifa mektubu.

Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Bel_Mtf_035827

Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Bel_Mtf_032759

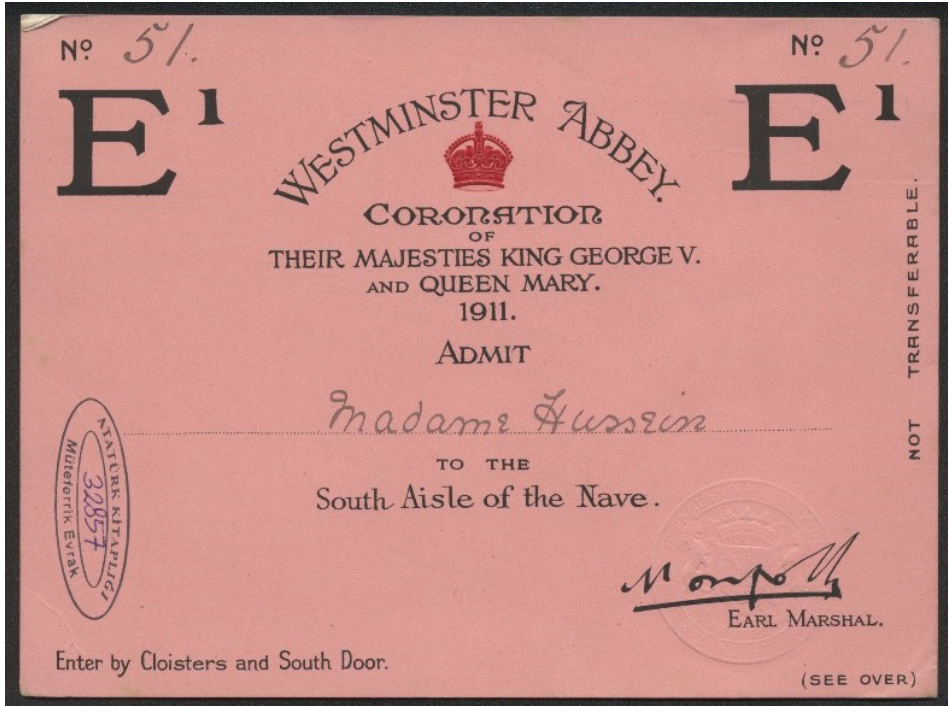
Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Bel_Mtf_032867_001

Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Krt_022787

Safiye Hüseyin Elbi Özel Arşiv Koleksiyonu. Kadın Eserleri Kütüphanesi.

Süreyya Ağaoğlu Özel Arşivi. 1966. Kadın Eserleri Kütüphanesi. Belge: 10001-087-048.b Tezer (Ağaoğlu) Taşkiran'ın II. Meşrutiyet Döneminde kadınların sosyal hayattaki hizmetleri, 1966.

Ekler

Belge 1. Kral Georges V ve Kraliçe Mary'nin Taç Giyme Törenine Şahsi Davet, 1911⁵⁸

⁵⁸ Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Bel_Mtf_035827

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde Bir Modernleşme Aktörü: Safiye Hüseyin Elbi'nin Siyasi Kariyeri Ve Kadın Hakları Mücadelesine Katkıları (1930-1946)

COMPTE CHEQUE POSTAUX PARIS 678.00
R.C. SEINE 63.455

ADRESSE TÉLÉGRAPHIQUE
"BURBERRYS, PARIS"

TÉLÉPHONE LOUVRE 12-81
2 LIGNES GUTENBERG 16-15

BURBERRYS LTD

DIRECTORS: R.H. PRESTWICH, T. BURBERRY, T.N. BURBERRY, A.M. BURBERRY, T.M. BURBERRY, R.B. ROLLS, F.A. ROLLER

INVENTEURS ET SEULS FABRICANTS
DES TISSUS IMPERMÉABLES BURBERRY
SPÉCIALISTES EN IMPERMÉABLES
ET VÊTEMENTS POUR LAVIE EN PLEIN AIR

LONDRES. PARIS
NEW-YORK. BUENOS-AYRES

8-10, BOULEVARD MALESHERBES

LE BURBERRY
PARDESSUS IMPERMÉABLE

N° A RAPPELER

PARIS VIII, le 27 Octobre 1927

Madame Keissen
Hotel Malesherbes. Doit

L9387, La coat
Credit

1950
1850
100

25c

27 OCT 1927

Blau

Tout véritable Vêtement
BURBERRY
doit porter cette étiquette

Belge 2. Burberrys'den Adına Tanzim Edilmiş Şahsi Fatura, 27 Ekim 1927⁵⁹

⁵⁹ Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Bel_Mtf_032759

Belge 3. Kızı Ninni (Fatma Nahit)'nin Babasına yazdığı Kartpostal, 1906⁶⁰

⁶⁰ Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Krt_022787

İzdivaç anketi

Safiye Hüseyin Hf. nin cevabı

İlk şart sadakat!

Karı kocanın birbirine sadakata yuvanın temel taşıdır

— Allo, allo... Safiye Hüseyin Hf. mi?

— Evet Hf. Milliyet... Anket için rahatsız edecektik.

Telefonda ancak işiylebilen bir ses cevap verdi:

— Yarm Hakkılaşmıyordun.

Safiye Hf. yi, ertesi gün pek sevdiği el işleri dairesinde küçük bir broderi yaşıtkı bapır ta zif ederken buldum.

Kendisinden bahandığını izleniyim Safiye Hüseyin Hf. evvelâ biraz tereddüt eder gibi oldu:

— Bana sormasana olmaz mı? Hem ben başkalarınınkinden fazla ne söyleyebilirim? Fakat, o kadar uyarı ettim ki, nihayet mutlaka bir şey söylemek mevkilinde kaldı:

— Bence, dedi, izdivaç bahsinde evlenecek çiftlerin olduğu kadar ana ve babanın da murvafakata şarttır.

Gençler, yaşlarının icabı, bizzat fazla hislerle hareket ettikleri için her şeyi derin ve etrafı muhalefeye edemeyişler. Ana, baba ehitte çocukların nasadeti ni düşüneceklerdir. Fakat, bu, eski tarafa izdivaç, demek değildir. Eski izdivaçlar, çiftleri bir bir vechile tanıma emma, bazen de onların felihiyetlerle neticelendirir.

Zavallı türk kadınları, bütün emma geçince adamı bulukunda evlenmeden evvel vana bir fikir sahibi olamaz. Mesela (60) yaşında bir adam, 15 yaşında bir kız alıyorsa... Herhalde dediğim gibi vana bir tarafa murvafakata kâfi değil. Tarafayn da birbirini istemelidir. Bir yuva kuruluyor, bu yuvayı kuracak memurlerini beğenmez lere o yuva pek çabuk bonur.

— İdeal bir erkeğe gelince böyle bir erkek, herseyden evvel pek sadık bir adam olmalıdır. Sadakat aile kurduğunda temel taşı vasifasını getirir. İdeal aile kadını da erkeği gibi ve erkeği kadar yuvaya sadık olmalıdır.

İngilizlerin dediği gibi bu zaman "Loyal" olmak lâzımdır. Aşkta, izdivaçta, vasiyede, her türlü münasebetlerde de ma sadakat.

— Kızlarımız, şimdi en ziyade hangi meslek erbabına talib ediyor? Buva gündüze bu kadar tekkik etmedim. Ailem bu vaktinde evlendiği için emma sen bu gibi şeylerle meşgul olcuk vakit de bulamadın.

Fakat kınaca söyleyim: Bu koca herhalde bir meslek sahibi olmalıdır.

Safiye Hüseyin Hf. bunda sonra baki çocuk Hakkılaşmıyordun ve ailemiz anladık. Belli başlı fikirleri olan her kadını sahibi kadın gibi mümtaz yeti çalışmaktan zevk aldığı kadar belli kıl. Son sözleri oldu:

— Ailemiz mücadelesinde... Fakat kadınlara yardım. Çocuk himmeti... Umumi huzura... İhtiyaçta en iyi meslek...

Belge 4. İzdivaç Anketi ve Safiye Hüseyin Hanım'ın Milliyet Gazetesi'ne Verdiği Röportaj⁶¹

⁶¹ Milliyet, 30 Mart 1930, s.2.

İdeal erkek, ideal kadın..
Kadınların çalışması ve
Nasreddin hoca hikâyesi..

"İşsiz bir koca, karısı çalışırken ev, mutfak işleriyle meşgul olmalı.."

Kadınlar kızıyla birarada dolaş-
mışlar bir koca ile beraber. Yabancılar
onların kızıyla beraber dolaşmışlar,
kızın kızıyla beraber dolaşmışlar.
Kadınlar kızıyla beraber dolaş-
mışlar bir koca ile beraber. Yabancılar
onların kızıyla beraber dolaşmışlar,
kızın kızıyla beraber dolaşmışlar.

— In koolharmspeluuteni me-
sulului din acest Universitar
bucurestean. Numele lui
e, pentru ca merita pe de
oalta. Pea merita din
Rid. (scrisorile)

• Teach them to handle a document. Patrick Andar presents slides on citizenship to the students.

«Tutun... deves, ne harman
sallamagan... Bulun... kalem...
kalem... gubun... de...
de...
de...»

Bu işin ahlakı da kalın da mır-
laklıktır. Düşünür işi işi
mıdır? "Yazıklar olsun ya-
hı, düşünür işi işi mır-
laklıktır. Bu işi işi mır-
laklıktır."

Das Sachverhalte des folgenden
ist die folgende Darstellung.

— Vauk, daktar, kaduļat es
kūlāru šķērsi atbilstošu at-
pauzi, lai es pabeidzu sava
dara darbu.

Wäre ich bei Ihnen, würde ich Ihnen gerne beibringen, wie ich Ihnen bei der Arbeit helfen kann. Ich würde Ihnen gerne beibringen, wie ich Ihnen bei der Arbeit helfen kann. Ich würde Ihnen gerne beibringen, wie ich Ihnen bei der Arbeit helfen kann.

Bagi kita yang berkecenderungan ke arah konservatif, faktor ini paling signifikan. Tetapi jika kita melihat ke arah lain, kita akan menemukan bahwa faktor ini juga signifikan.

— En America sudorientala
maiestorul studiu. America
este, cu toata, ipota lui
cunoscut. 2 milioane de
noi. Dupa ce au fost
de la noi.

En 1981, el 40 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1982, el 45 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1983, el 50 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1984, el 55 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1985, el 60 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1986, el 65 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1987, el 70 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1988, el 75 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1989, el 80 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1990, el 85 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1991, el 90 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1992, el 95 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores. En 1993, el 100 por ciento de los estudiantes de la Universidad de la Habana, en la categoría de licenciados, se graduó con honores.

— Kaczerem az általános igazságot
bizonyosnak?

— Egre igalom, a halandóság
 az érzés és a szabályok között
 a halandóság, a szabályok között
 a halandóság, a szabályok között

das geben niemand. sondern es
wage gelassener. Eine hohe
stehen können haben. (18
nach. (18) (18) (18) (18)

adını, "Jurnal Perempuan era global" olarak daha önceden bir "Jurnal Perempuan" yayıncısı idi. Nispeten Amerika'da yaygın kadının prognozunda ve konuların belirlik yitmesinde bu sitedeki belgileri çok iyi takip etmekte. Okunulması başka bir Amerika kadını için de yararlıdır.

«Kellőz ismételtül várni. Készen
vagyunk-e a munka felé? His-
zen, ha készen vagyunk, Készen
vagyunk a munka felé. Hiszen
készen vagyunk. Hiszen készen
vagyunk. Hiszen készen vagyunk.

Radhika Indraganti, *Editor*

ruhtu ami, Fakat han pah puru-
yasham, Kannu du ar yasham
kandiyai tyina shagya shagya-
du, du shagya shagya shagya
shagya shagya shagya shagya
shagya shagya shagya shagya

— Kadınca çoktu yanında mı
gibi başka gülmeyecek?

[illegible]

Arctostaphylos uva-ursi var. *uva-ursi* (L.) A. N. S. P.

hulls shingles. The hulls made
silver beneath the hands the shingles
like dipping every his hulls
and the hulls shingles.

Wie sehr ich gerne da her her-
gekommen.

o'ziga o'xshash shaklida katta
bir his daraxtlarini o'zlashtirish. Bu
daraxtlar katta yillik daraxtlar
daraxtlarini o'zlashtirish.

— Shouldn't ask him. I don't know.

— Vallah bən bə bənəmə qəh
mənəlləməndən, İslam bənə
bənə qəh məndən ələmə. Ləhən

Faktor lain yang mempengaruhi tingkat keberhasilan belajar adalah faktor internal siswa.

Für die ersten beiden Jahre sind die Ausgaben an Mithras per annum für verschiedene Zwecke. Diese sind aufgeführt. Für die ersten beiden Jahre sind die Ausgaben an Mithras per annum für verschiedene Zwecke. Diese sind aufgeführt.

[illegible]

çocuk edebiyatı yazar. Çocuk edebiyatı aldi. teziye ve serise uakti, vatanidan bir memleketi de kurtari.

İzmir'de ve genç bir kızın
halkında, şehir halkında, to-
puk halkında 24 ve 25 Eylül

...adaptação da população ao meio ambiente. ...

[illegible]

Einzelne menschliche Zelle enthalten
Inden. Glycerin wirkt bei kitzeln
die abgewandte Seite menschlicher
Hauten bei solchen Menschen

Elle est en position, manifeste, l'absence de l'absence. C'est la grande loi de la vie humaine, la loi de la vie humaine.

Alouatta palliata

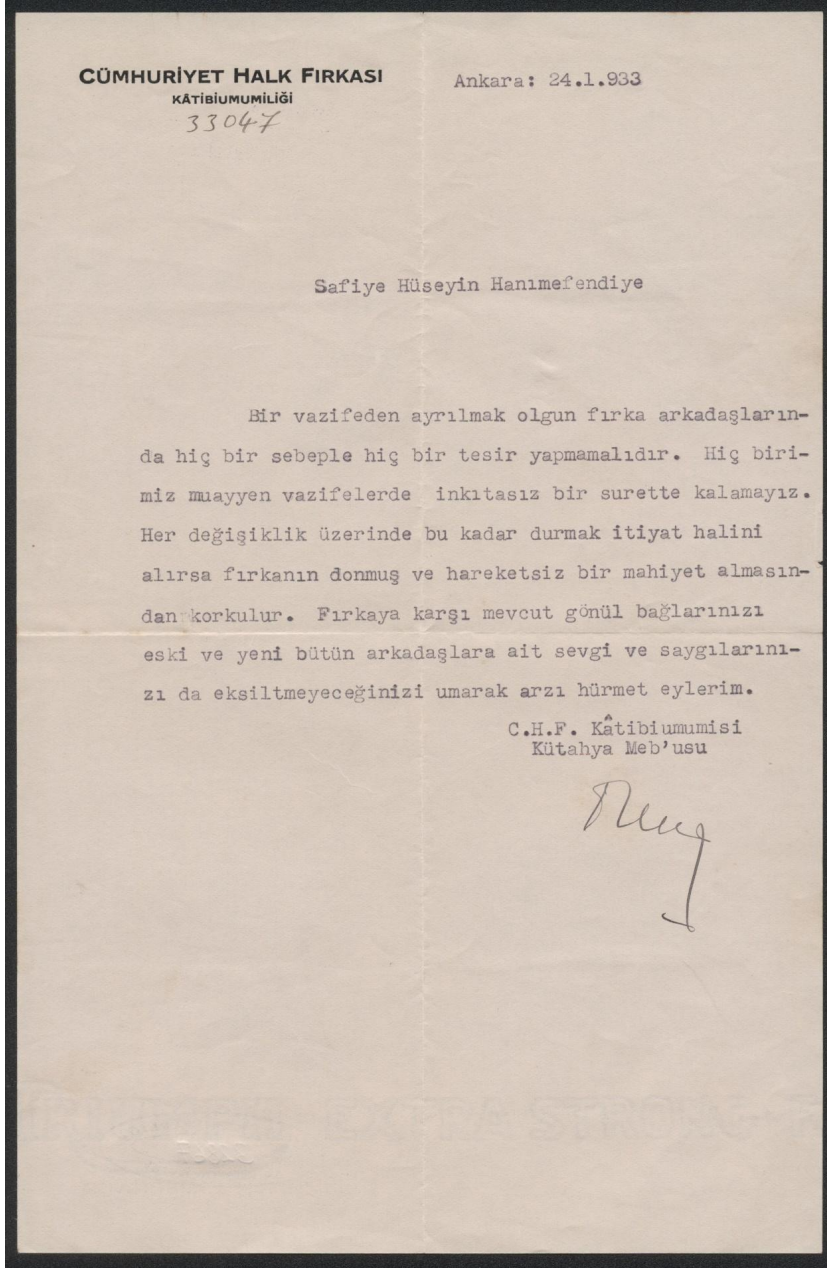
Belge 5. İdeal Kadın – İdeal Erkek röportajı⁶²

⁶² Akşam, 20 Haziran 1933, s.3

Ek 6. 6 Kasım 1930, İstanbul Belediye Meclisi ilk defa kadın üyeleriyle. Safiye Hüseyin Hanım sol başta⁶³

⁶³ Vakıf, 7 Kasım 1930

Ek 7. CHF Genel Sekreteri ve Kütahya Milletvekili Recep Peker'in Cevap Mektubu, 24 Ocak 1933⁶⁴

⁶⁴ Safiye Hüseyin Elbi Arşivi, İBB Atatürk Kitaplığı, Belge: Bel_Mtf_032867_001